

CÎȘTIGĂTORUL TREBUIE AJUTAT

de Iosif Naghiu

Data premierei : 12 octombrie 1977.
Regia : ION COJAR. Decorurile :
PAUL BORTNOVSCHI. Costumele :
GABRIELA NAZARIE.

Distribuția : ION MARINESCU (Petrescu) ; VALERIA GAGEALOV (Clara) ; MIHAI FOTINO (Onisie) ; CRISTIAN BABEȘ (Poștașul) ; EUGENIA MACI (Vali) ; RADU GHEORGHE (Andrei) ; GHEORGHE VISU (Geo) ; ANATOL SPINU (Bora) ; OVIDIU MOLDOVAN (Luptătorul).

După *Valiza cu fluturi*, Iosif Naghiu își întoarce din nou fața spre actualitate, încercînd a o privi în ochi, cîstit, fără complexe. Drept care propune ca personaj principal pe constructorul Petrescu, om care, de mult timp, lucrează la darea în funcțiune a unui baraj, undeva, în țară (se poate imagina, oare, ceva mai „de actualitate“ ?). În perioada îndelungatei sale absențe, Petrescu a păstrat legătura cu cei de acasă (soție și doi copii) exclusiv în chip epistolar. Acum (la prezentul dramatic al textului, adică), con-

structorul a revenit acasă ; și — ca în orice piesă ce se respectă și imaginează o atare situație — „acasă“, ceva nu este în regulă. Momentele expositive, de studiu, înfățișează un Petrescu extrem de bine dispus și de logoreic, bine încălzit de emoția și de bucuria revederii, și o Clara (soția) prinsă de o bucurie cam „serișnită“, cu zîmbete și cu efuziuni ce dau, din capul locului, senzația că ar fi de circumstanță. Mai stă în scenă, în tot acest timp, un al treilea personaj de prim-plan, Onisie, cel mai bun prieten al familiei, mascînd, la rîndu-i, uneori zadarnic, o anume neliniște și agitație. Firește, atmosfera nu întîrzie a se înăspri și, pe fondul creșterii tensiunii, dramaturgul se grăbește a face lumină : Clara are de reproșat soțului ei așezarea preocupărilor profesionale înaintea celor familiale. Absența prelungită a capului familiei a dezorganizat-o moral ; Clara pare să se fi refugiat, un timp, într-o solitudine iritată, întreruptă, din cînd în cînd, iar apoi din ce în ce mai des (pînă în pragul unor posibile suspiciuni), de prezența tot mai asiduă a lui Onisie ; copiii au început, la rîndul lor, să judece situația și să-și aroge o independență, dusă, în cazul lui Geo (cel puțin, din cîte aflăm în prima parte a piesei), pînă la limite alarmante. Cine este de vină ? Ce este de făcut ?

Îată întrebările la care caută să răspundă piesa. Evident, Petrescu ar fi, în „simbolică“ lucrării, cîștigătorul din titlu. Și, iarăși, ca în buna tradiție a unei asemenea situații conflictuale (deloc originale), cîștigătorul începe să piardă, ocazie, pentru el, de a se scruta lucid și de a-și reevalua condiția morală. Constructorul din piesa lui Naghiu începe să piardă o sumă de certitudini, mai exact spus, începe să reconsidere o sumă de aspecte, socotite de el, pînă atunci, certitudini. Nu ar fi vorba, așadar, atît despre

Mihai Fotino (Onisie), Ion Marinescu (Petrescu) și Valeria Gagealov (Clara)

schimbarea radicală a unor puncte de vedere, cit despre nuanțarea lor. Motiv pentru care evoluția personajului nu traduce, finalmente, o criză atât de puternică pe cât ar fi dorit-o dramaturgul; ceea ce ne sugerează că, în fond, Petrescu ar avea mai puțin să-și reproșeze decît Clara și Onisie. Mai sinuoasă și mai acitată (psihologicește vorbind) apare „mişcarea“ acestora doi. Clara este imaginată pe linia unui voluntarism silit a se consuma în puseuri nervoase, oscilînd între resemnare (ca formă a înțelegerii) și „evaziune“ din condiția impusă (ca formă de refuz). Din păcate, personajul este „tăiat“ în fețe a căror muchie de înțînire n-a trecut pe sub o pilă răbdătoare, în stare să o rotunjească. În plus, dramaturgul deplasează, la un moment dat, drama Clarei de pe planul moral pe un plan pur nevrotic, încercînd a justifica mai curînd cu aceste argumente (care coboară, dintr-o dată, meschinizînd-o, într-un fel, drama) „legătura“ Clarei cu Onisie. Care legătură (iarăși și iarăși în buna tradiție a unor binecunoscute situații dramatice de acest gen) nu constituie, o bună bucată de vreme, decît un „trompe l'oeil“. Se vădește, ulterior — într-o primă fază — că Onisie ar fi declanșat, în absența constructorului, apropierea. Se vădește — într-o a doua fază — că apropierea celor doi nu a depășit limitele prieteniei dinainte, atîta doar că ea s-a consumat mai insistent. În sfîrșit, se mai vădește, cî, de fapt, nu Onisie (personaj slab, labil sufletește, marcat de eșecul adolescentin față de Clara, într-o competiție în care îl avusese adversar pe Petrescu) a „plusat“ prietenia cu soția constructorului, în absența acestuia, ci ea însăși a încercat (în chip rezonabil, dar energetic — energia disperării) să „intre în viața lui Onisie“.

Pe acest fond conflictual, treptat expus și dezvoltat, învîrtindu-se oarecum în jurul lui însuși în loc de a înainta și de a crește, evoluează, dintr-un anume moment, și copiii (Geo și Vali), care ni se înfățișează cu totul altfel decît fuseseră prezentați, în prima parte, de Clara; înțit, la apariția lor, senzația este că s-a sărit un act. În special Geo, căruia tot ce i se poate reproșa este — cum să zic? — juvenilitatea limbajului, altfel, băiatul dovedindu-se mai rezonabil și mai raisonneur decît mințile ușor înfierbîntate ale celor trei maturi, un fel de catalizator al soluției, urmîndu-și, în final, tatăl, pe șantier. Asta, pentru că Petrescu, cîștigătorul, mai primește o lovitură, de natură a-i pune la încercare rezistența structurilor sufletești: este anunțat că barajul pe care l-a lăsat în urma lui nu funcționează și că, în plus (mașinațiune — se pare), o comisie a început să ancheteze, pe șantier, în legătură cu constructorul.

Vreau să spun, prin urmare, că dramaturgul acumulează coincidențe și evenimente neverosimile (în plan artistic), încercînd a crește tensiunea și a da vîină dramei psihologice (din acel punct în care, evident, ea

a început să se învîrtă, secătuită, în jurul ei înseși, cum arătăm) prin intervenții exterioare, soluție țînînd de facilitate. I-aș mai reproșa dramaturgului suficiente ezitări în urmărirea traiectelor interioare ale celor trei personaje principale, pentru ca impresia de pulverizare să funcționeze nu o dată. Dar, mai ales, mi s-a părut ciudat apelul la destule clișee prea bine cunoscute, pe planul construcției și al rezolvărilor. Altfel, însă, în unele secvențe, reîntîlnim acel bine găsit aer „de cameră“, caracteristic pieselor lui Naghiu, momente de sesizantă finețe psihologică și o tensiune a ideilor, puternică, atunci cînd nu e făcută, ci vine din însăși substanța textului. *Cîștigătorul trebuie ajutat* este o piesă interesantă prin ceea ce are incitant în planul ideilor și al dezbaterii morale și, în felul ei, instructivă prin demonstrația (involuntară) că aripa convenționalului mai lasă încă destulă umbră...

La Naționalul bucureștean (unde a fost prezentată în premieră absolută), lucrarea a trecut prin filtrul regizoral al lui Ion Cojar, care a încercat (și a izbutit, zic eu) să echilibreze dinamica interioară, cam oscilantă, a piesei, să găsească un ton general în stare a apropia (nu a concilia) extremele, să declanșeze, logic momentele de fortissimo și să dea consistență pasajelor mai „moi“ sau acellora în care dramaturgul se refugiază în metaforă. În special, această alternanță și apoi interferență a planului strict realist (cu excese, chiar, de hiperrealism) cu planul metaforic (acesta din urmă, interesant susținut în text) dă montării cîteva dintre momentele ei de valoare.

În rolul lui Petrescu, Ion Marinescu vine cu o excitatie a tonului, cîștigată, mai mult ea sigur, din alte partituri asemănătoare, jucate în ultimii ani. E o anume degajare în interpretarea sa (chiar și în momentele de forță) care pune un fel de distanță între el și personaj, dînd senzația ciudată, dar de bun efect, că actorul joacă și, în același timp, își comentează eroul. În schimb, Valeria Gagealov (Clara) „intră“ puternic în rol, este, fără îndoială, cea mai aproape de așa-zisa confundare cu personajul, gest inspirat, fiindcă astfel acesta cîștigă foarte mult în forță temperamentală, țînînd, de multe ori, el singur, ridicat tonusul dezbaterii. Mihai Fotino (Onisie) întregește terțetul, reușind a intra, pe rînd sau simultan, în relație exactă cu partenerii, fiind un fel de punct de sprijin pentru ei.

Gheorghe Visu (Geo) a jucat cam studentește, după părerea mea, dar — întîmplător sau nu — de data aceasta, faptul nu deranjează prea mult, imaginea personajului (maturitate copilăroasă) parvenind destul de corect; ca și aceea — complementară — oferită, cu blindă sensibilitate, de Eugenia Maci (Vali). Într-un rol cu desăvîrșire inutil, Radu Gheorghe (Andrei) are haz, iar în cîteva partituri episodice mai apar Anatol Spînu, Cristi-

an Babeș și Ovidiu Moldovan. În sfârșit, ambianța scenografică, semnată de Paul Bortnovski și de Gabriela Nazarie, asigură reprezentății calm, eleganța și distincție, chiar dacă — la nivelul decorurilor, cel puțin — ea e mai puțin plauzibilă. Asta, firește, doar dacă scotim că, din când în când, realitatea mai trebuie și copiată, nu doar transfigurată...

Aurel Bădescu

TEATRUL NAȚIONAL
DIN CRAIOVA

PROFESORUL DEMNITATE

de Corneliu Leu

liste, în sensul punerii de acord a teoriei cu practica, mărturisese, toate, deopotrivă, bunele intenții ale autorului și o anumită acuitate a observației sale sociale. Există, deci, suficiente argumente pentru a socoti oportună alegerea unei lucrări dramatice animate de astfel de probleme, într-un repertoriu teatral care vrea să răspundă efectiv sarcinilor sale educative — formarea conștiinței socialiste a omului nou, afirmarea demnității și a integrității sale morale.

Numai că repertoriile nu se realizează doar în principii. Simpla abordare a unei teme de actualitate nu este suficientă; ea se cere susținută de un text artisticeste valoros, cu un conflict dramatic în stare să-l anime cât de cât, cu o acțiune convingătoare, cu o logică — fie ea și elementară — în evoluția personajelor (treccrea acestora de la „negative” la „pozitive”, de pildă, neputând să fie arbitrară, nici neverosimilă). Caracterul educativ al lucrării nu se va putea realiza, atâta timp cât ceea ce se prezintă pe scenă rămîne artificial și nu e în măsură să convingă. Niciodată, problematica nu se poate substitui valorii artistice. Este clar că autorul și-a dorit nu o comedie oarecare, ci o satiră a năravurilor sociale. Numai că procedeele și mijloacele sale artistice nu sînt la înălțimea intențiilor; se ezită nu numai în modalitatea de realizare a personajelor — unele, prezentate realist, altele, subliniat caricaturale — ci și în modul de realizare a unuia și aceluiași personaj, printr-o nejustificată schim-

Data premierei : 15 septembrie 1977.

Regia : VALENTINA BALOGH. Scenografia : VASILE BUZ. Ilustrația muzicală : CARMEN PASCULESCU.

Distribuția : IANCU GOANȚĂ (Blănaru) ; LENI PINTEA-HOMEAG (Suzana) ; RADU NEGOESCU (Mihai) ; MIHAELA ARSENESCU (Adela) ; VALERIU DOGABU (Stejărel) ; CONSTANTIN SASSU (Vicele) ; REMUS MĂRGINEANU (Iordache) ; MIHAI CONSTANTINESCU (Iorgulete) ; MIRCEA HADIRCA (Chirvase) ; PAVEL CISU (Maestrul) ; EMIL BOBOGHINĂ (Ziaristul) ; LUCIAN ALBANEZU, VALEB DELLAKEZA, DAN WERNER (Cei trei) ; PETRE ILIESCU-ANATIN (Posacul) ; ANGHEL POPESCU (Un musafir).

Iancu Goanță (Blănaru) și Leni Pinte-Homeag (Suzana)

Hotărît să-și invite publicul mai des la comedii și preocupat, în mai mare măsură, de conținutul educativ și de actualitatea acestora, Naționalul craiovean a reprezentat, în premieră pe țară, noua piesă a lui Corneliu Leu, *Profesorul. Demnitate*.

Satira la adresa traficului de influență și a parvenirii prin aranjamente de tot soiul, a lipsei de principialitate și de cinste, atunci când nu mai e vorba de teoretizarea relațiilor sociale, ci de practica lor, pledoaria pentru respectarea normelor eticii și echității socia-